

Висновки. Таким чином, позитивні наслідки створення інтегрованих структур в економіці України дозволили звернути увагу на загальнотеоретичні основи функціонування та ефективності інтегрованих бізнес-структур.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дикань В. Л. Финансово-промышленные группы в Украине. монографія [Текст] / В.Л. Дикань, И.В. Чернобровка. – Х.: Основа, 1997. - С. 140 - 141.
2. Пасічник Г.О. Перспективи розвитку інтегрованих корпоративних структур [Текст] / Г.О. Пасічник //Фінанси України. – 2002. - №12 – С.123-131.
3. Пушкарь А.И. Стратегические группы предприятий: концепция, методология, управление: научное издание [Текст] / А.И. Пушкарь, Ю.Е. Жуков, А.А. Пилипенко. – Харьков: изд-во «Кроссруд», 2006. – 440 с.
4. Тищенко О.М. Кластери як

вектор розвитку економіки: організація, сутність і концепції [Текст] / О.М. Тищенко // Теоретичні та прикладні питання економіки. - 2010. - № 21. – С. 74-80.

5. Федулова Л.І. Інтеграційні процеси корпоративних структур: можливості для інноваційного розвитку економіки України [Текст] / Л.І. Федулова // Економіка і прогнозування. - 2007. -№3 – С.9-31.

6. Егорова А.В. Институциональные основы интеграционного взаимодействия субъектов хозяйствования [Текст] : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.01 «Экономическая теория» / А. В. Егорова. – Саратов. – 2008. – 23 с.

7. Пилипенко А. А. Конкурентна стратегія й формування системи стратегічного управління розвитком інтегрованої структури бізнесу [Текст] / А. А. Пилипенко // Коммунальное хозяйство городов : научно-технический сборник. - 2008. - № 82. - С. 84-91.

Анотація. Определены факторы, влияющие на эффективность функционирования интегрированной бизнес структуры. Раскрыты теоретические основы оценки эффективности интегрированной бизнес-структуры.

Ключевые слова: интеграция, эффективность, фактор, интегрированная структура.

Summary. The factors affecting the performance of the integrated business structure. The theoretical bases of evaluation of the effectiveness of an integrated business structure.

Keywords: integration, efficiency, factor, integrated structure.

*Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Боровик Ю.Т.*

УДК 330.14.01

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Кисіль С.В., здобувач (УкрДАЗТ)

В статті наведено взаємозв'язок інтелектуальної діяльності, інтелектуального капіталу та інтелектуальних послуг, визначено ознаки та складові інтелектуального капіталу.

Ключові слова: інтелектуальна діяльність, інтелектуальний капітал, інтелектуальні послуги.

Постановка проблеми. В сучасних умовах провідну роль у системі суспільного поділу праці відіграє інтелектуальна, творча діяльність, яка перетворюється на визначальну силу формування та розвитку людської цивілізації. Впровадження у науковий ужиток поняття «інтелектуальний

капітал» стало відображенням принципово нового підходу до аналізу ринкових відносин, конкурентних переваг та лідерства підприємств, заснованих на ефективному використанні унікальних за своєю природою нематеріальних

чинників, що сприяють підвищенню конкурентноздатності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених частин загальної проблеми. Проблематикою сутності та складових частин інтелектуального капіталу, інтелектуальної діяльності та інтелектуальних послуг присвячено багато робіт, зокрема праці таких науковців, як: Базилевич В.Д., Стюарт Т., Клейн Д., Леонтьєв С., Б.Брукінг, Ярмач О.В., Прусак Л. та ін. [1-4]. Однак питанням інтелектуального капіталу у складі інтелектуальних послуг, на наш погляд, приділяється недостатньо уваги, що і зумовило вибір напрямку даного дослідження.

Метою статті є встановлення взаємозв'язку між інтелектуальним капіталом та інтелектуальними послугами підприємства.

Вклад основного матеріалу дослідження. Інтелектуальна діяльність – одна з форм життєдіяльності людини, сутнісна основа процесу створення інтелектуального капіталу, найпотужніша рушійна сила розвитку людської цивілізації. Вона спирається на сукупність досягнень науки, культури, традиції та духовні цінності, накопичені людством протягом тисячоліть.

Інтелектуальна діяльність поєднує два взаємопов'язані аспекти:

— репродуктивний – спрямований на вирішення стандартних завдань, досягнення заданих результатів, застосування відомих алгоритмів та типових засобів;

— творчий – спрямований на вирішення нестандартних завдань, які вимагають створення нових (неповторних, оригінальних, унікальних) або нестандартного застосування відомих засобів у принципово нових ситуаціях, які не мають аналогів у минулому.

Таким чином, творча праця спрямована на створення і впровадження інновацій. Водночас її результатом є не лише новий інтелектуальний продукт, а й інтелектуальний розвиток самої особистості.

Інтелектуальна діяльність несе в собі ще два важливих аспекти: у її процесі відбувається відтворення персоніфікованого інтелектуального капіталу та інтелектуальний розвиток особистості, які виступають найважливішими мотиваційними факторами трудової діяльності.

Створення, ідентифікація та капіталізація знань перетворюються на рушійну силу та визначальні чинники розвитку інтелектуальної економіки.

У сучасній економічній літературі можна виокремити такі визначення сутності інтелектуального капіталу:

1. Це сукупність знань усіх працівників компанії, що забезпечують її конкурентоспроможність (Т. Стюарт).

2. Це формалізований і зафіксований інтелектуальний матеріал, що використовується для виробництва більш цінного майна (Д.Клейн, Л.Прусак).

3. Це сукупні знання, якими володіє організація в особі своїх співробітників, а також у вигляді методологій, патентів, архітектури і взаємозв'язків (Д. Даффі).

4. Це сукупність законних прав суб'єкта на результати його творчої діяльності, його природних і набутих інтелектуальних здібностей, навичок, нагромаджених ним баз знань і корисних відносин з іншими суб'єктами (С. Леонтьєв).

5. Це термін для позначень нематеріальних активів, без яких компанія не може тепер існувати (Б. Брукінг) [1].

Інтелектуальний капітал має такі специфічні ознаки:

— не є матеріальним у традиційному розумінні, хоча форми, яких набувають інтелектуальні активи, можуть бути матеріальними;

— перебуває одночасно у формах запасу і продукту, його споживання є водночас його примноженням;

— зберігається та нагромаджується у специфічних, нетрадиційних формах;

— є основним компонентом визначення ринкової вартості сучасних підприємств.

Інтелектуальний капітал – це накопичена у процесі інтелектуальної діяльності сукупність знань, досвіду, навичок, творчості, здібностей, взаємовідносин, що мають економічну цінність і використовуються у процесі виробництва та обміну з метою отримання доходу [1].

У структурі інтелектуального капіталу можна виділити людський, структурний та споживчий капітал.

Людський капітал в інтерпретації Т. Стюарта становить «здатність пропонувати клієнтам рішення», наявні знання та уміння використовувати їх з метою задоволення потреб клієнтів.

Структурний капітал вчений трактує як «організаційні здібності компанії відповідати потребам ринку» - форми, методи і структури, які дають можливість ефективно відбирати, створювати і поширювати знання, організовувати їх у систему, доступну для всіх співробітників, що уможливує досягнення синергетичного ефекту від спільної діяльності. На відміну від людського капіталу, який належить кожному окремому співробітнику, структурний капітал є власністю організації в цілому і включає дві складові:

— електронну (технології, бази даних, винаходи, публікації, процеси тощо);

— соціальну (стратегія і культура організації, норми відносин, збагачені життєвим досвідом тощо).

Споживчий капітал, на думку Т. Стюарта, ґрунтується на відносинах організації зі споживачами її продукції, що набувають прояву у прихильності покупців, взаємовигідному співробітництві з контрагентами, вірності клієнтів тощо.

Аналізуючи структуру інтелектуального капіталу, вчений звертає особливу увагу на необхідність дотримання оптимального балансу між його складовими та недопущення гіпертрофованого розвитку його окремих елементів [2].

Найважливішим напрямом діяльності фірми, спрямованої на підвищення його ефективності, є створення умов для творчої інтелектуальної праці її працівників. У процесі творчої інтелектуальної діяльності відбувається відтворення персоніфікованого інтелектуального капіталу, і саме це відтворення виступає серйозним мотиваційним чинником. В основі організації творчої інтелектуальної діяльності повинні лежати такі принципи, як індивідуалізація, свобода, репутація і культура, ефективні комунікації, самостійність і самоконтроль, навчання, участь працівників в управлінні.

Інтелектуальні послуги виступають чинником формування й ефективного використання структурного капіталу фірми, у складі якого клієнтський (клієнтська база) та організаційний капітал як систематизована і формалізована компетентність компанії плюс

системи, що підсилюють її творчу ефективність, а також організаційні можливості, спрямовані на створення продукту і вартості [3].

Інтелектуальні послуги – це професійні, персоніфіковані, індивідуалізовані чисті послуги, ресурсну основу та зміст яких складають спеціальні (професійні) знання і інформація, а результатом виступають вигоди споживача (індивідуума, фірм, суспільства) від їх засвоєння і використання в особистих, організаційних, підприємницьких, економічних, соціальних, духовних та ін. цілях. В умовах переходу до інноваційного типу соціально-економічного розвитку інтелектуальні послуги є одним з видів економічної активності, що динамічно розвиваються [4].

Інтелектуальними є послуги:

- освітні;
- охорони здоров'я;
- ділові (консалтинг).

Їх об'єднує те, що надання цих послуг – освітньо-орієнтована, наукоємна послугова діяльність. Роль окремих видів інтелектуальних послуг розрізняється змістом знань і інформації, формою їхньої передачі господарюючим суб'єктам та результатом [3].

Таким чином, інтелектуальні послуги базуються на спеціальних (професійних) знаннях та інформації, які є складовою частиною інтелектуального капіталу. Взаємозв'язок інтелектуального капіталу та інтелектуальних послуг зображений на рис. 1.

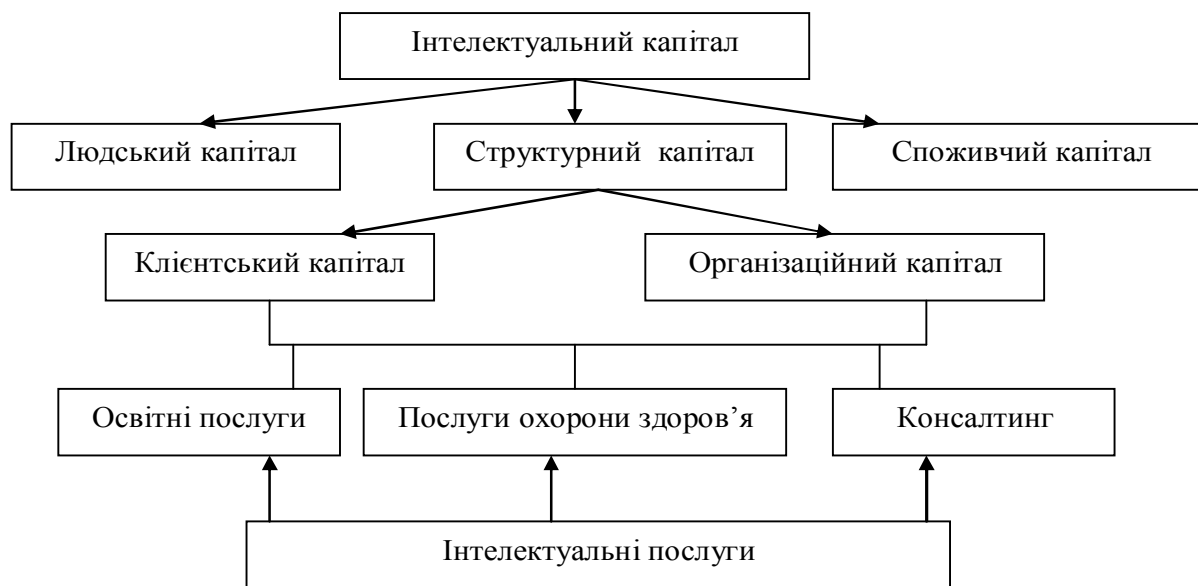

Рисунок 1 – Взаємозв'язок інтелектуального капіталу та інтелектуальних послуг

Висновки даного дослідження. В останні роки особливого значення набувають дослідження інтелектуального капіталу як запоруки ефективного функціонування сучасного підприємства. Тож в статті був сформований взаємозв'язок інтелектуального капіталу та інтелектуальних послуг. Перспективами подальших робіт бачимо дослідження оцінки інтелектуального капіталу з метою оцінки інтелектуальних послуг.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: Підручник. – К.: Знання, 2006. – 431 с.

2. Stewart T.A. The Intellectual Capital. The New Wealth of Organizations. – N.Y.; L., 1997. – P. 120 - 130.

3. Ярмак О.В. Основні функції інтелектуальних послуг як чинника підвищення інноваційної активності підприємств / О.В. Ярмак, О.В. Бервено // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць ХІБС УБС НБУ. – Випуск 2(5). – Харків: ХІБС, 2008. – с. 47 - 51.

4. Ярмак О.В. Інтелектуальні послуги як фактор інноваційного розвитку: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: 08.00.01/ ХНУ ім.Каразіна. – Х., 2009. – 18 с.

Аннотація. В статті приведена взаємозв'язок інтелектуальної діяльності, інтелектуального капіталу та інтелектуальних послуг, визначені ознаки та склад інтелектуального капіталу.

Ключевые слова: інтелектуальна діяльність, інтелектуальний капітал, інтелектуальні послуги.

Summary. The article highlighted the relationship of intellectual work, intellectual capital and intellectual services, identifies the signs and composition of intellectual capital.

Keywords: intellectual work, intellectual capital, intellectual services.

*Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Сухорукова Т.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.*

УДК 658:338

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПОБУДУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ШВИДКОГО РЕАГУВАННЯ НА ПОДІЮ «НАСТАННЯ КРИЗИ»

Колмакова О.М., к.е.н., доцент (ХДТУБА)

В статті автор доводить необхідність механізму прогнозування та швидкого реагування на подію настання кризи, який сприятиме стійкому функціонуванню підприємницьких структур у період кризи та наводить основні принципи побудови такого механізму.

Ключові слова: антикризові методи управління, прогнозування, кризові явища.

Постановка проблеми. Майже всі підприємства світу (і великі корпоративні об'єднання, і малий бізнес) виявилися неспроможними протистояти кризі 2008-2009 років. В світовій економічній практиці не знайшлося механізму, щоб зміг запобігти цьому явищу. Велика кількість підприємств збанкрутіла, а ті що утримались зупинили реалізацію інвестиційних проектів, скоротили робітників, були вимушені скоротити розмір обігових коштів. Від подібних форсмажорних випадків незастраховані ні підприємства, ні економіка країни. Нагальною стає потреба в розробці

захисного механізму який би дозволяв з одного боку попередити настання кризи, а з іншого зменшити збитки та втрати від її настання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над вирішенням проблем управління підприємства в кризовому стані працюють такі вітчизняні та закордонні вчені, як: І. Бартон [1], Л.П. Белих [2], І.А. Бланк [3], Ж. Женере [4], Дж. М. Кейнс [5], Е.М. Коротков [6], Ю. Розенталь, Т.Ф. Рябова [7] та інші. Перед кожним підприємством стає питання - як на їх діяльності позначиться економічна криза. Ще Дж. М. Кейнс говорив про те, що криза - це характерна риса економічного